

PHILIP
PULLMAN

IKAR

**KNIHA
PRACHU**

Od autora románu Zlatý kompas z bestsellerovej série Temné limity

PRVÝ DIEL
LA BELLE SAUVAGE

Philip Pullman
THE BOOK OF DUST (VOLUME ONE)
LA BELLE SAUVAGE

Copyright © Philip Pullman
Translation © 2018 by Oľga Kralovičová
Cover and chapter illustrations copyright © Chris Wormell, 2017
Author lettering on cover by Jim Tierney
Cover design by Tom Sanderson
Illustrations © Chris Wormell, 2017
Slovak edition © 2018 by IKAR, a.s.

Preklad vznikol s finančnou podporou Literárneho fondu.

ISBN 978-80-551-6779-4

Venujem Jude

Svet je bláznivejší a je ho viac, než si myslíme,
je nenapraviteľne plurálny...

Louis MacNeice, *Sneh*

PRVÁ ČASŤ

PSTRUH

1

Izba s terasou

Tri míle od stredu Oxfordu proti prúdu Temže, ďalej od miesta, kde veľké kolégiá – Jordánske, Gabrielovo, Balliolovo a dva tucty ďalších súperili vo veslárskych pretekoch, odkiaľ mesto bolo iba hĺba veží a vežičiek v diaľke za hmlistou rovinou Port Meadow, stálo Godstowské priorstvo, kde sa láskavé mníšky venovali svojej svätej činnosti, a na druhom brehu oproti priorstvu bol hostinec, ktorý sa nazýval Pstruh.

Starý hostinec bol kamenný, nesúmerný, ale pohodlný. Nad riekou mal terasu, kde sa medzi popíjajúcimi prechádzali pávy (jeden sa volal Norman a druhý Barry), bez najmenšieho váhania hosťom kradli jedlo a občas zdvihli hlavy a len tak z dlhej chvíle prenikavo zaškriekali. V hostinci bola spoločenská miestnosť s barom, kde vyššie vrstvy – ak sa magistri z kolégií počítajú za vyššiu vrstvu – popíjali pivo, fajčili fajky; bol tam verejný bar, kde lodníci a robotníci z fariem sedeli pri ohni alebo hrali šípky, či stáli pri bare a klebetili, alebo sa hádali, či sa jed-

noducho potichu opíjali; bola tam kuchyňa, kde každý deň majiteľova žena piekla veľký kus mäsa, s komplikovaným systémom kolies a reťazí, ktoré otáčali ražeň nad otvoreným ohňom; a bol tam pomocník, ktorý sa volal Malcolm Polstead.

Malcolm bol majiteľov syn, jedináčik. Mal jedenásť rokov, bol to zvedavý a milý chlapec s ryšavými vlasmi, územčistej postavy. Chodil do Ulvercotskej základnej školy míľu odtiaľ a mal dosť priateľov, ale najspokojnejší bol, keď sa hral sám so svojím démonom Astou v ich kanoe, ktoré sa volalo *La Belle Sauvage*. Jeden jeho šibalský kamarát považoval za vtipné prepísať V na S, a z *Peknej divošky* urobil *La Belle Sausage* – Peknú klobásu. Malcolm túto opravu trpezlivo tri razy premaľovával, až napokon stratil nervy a hodil toho hlupáka do vody, no potom uzavreli prímerie.

Ako každé dieťa hostinského, aj Malcolm musel pracovať v hostinci, umývať riad a poháre, roznášať taniere s jedlom alebo džbány s pivom a zbierať ich, keď boli prázdne. Považoval tú prácu za samozrejmosť. Jediné, čo ho v živote rozčuľovalo, bola Alice, dievča, ktoré pomáhalo umývať riad. Mala pätnásť rokov, bola vysoká a chudá, s rovnými čiernymi vlasmi, ktoré si stiahla dozadu do nepekného konského chvosta. Na čele i okolo úst sa jej už tvorili vrásky nespokojnosti. Doberala si Malcolmma od toho dňa, keď k nim prišla: „Kto je tvoja frajerka, Malcolm? Nemáš frajerku? S kým si bol včera večer? Bozkával si sa s ňou? Bozkával si sa vôbec niekedy?“

Dlho to ignoroval, ale napokon Asta skočila na Aliceinho démona-kavku, zhodila ho do vody na umývanie riadu a potom hrýzla premočeného tvora, až kým Alice neprosila o zľutovanie. Sťažovala sa potom Malcolmovej matke, ale tá jej povedala: „Tak ti treba. Vôbec ťa neľutujem. Máš si nechať svoje hlúpe poznámky pre seba.“

Poslúchla ju. Odvtedy si s Malcolmom jeden druhého nevšimli; on ukladal poháre na odkvapkávaciú dosku, ona ich

umývala, on ich utrel a odniesol naspäť do baru bez slova, ani na ňu nepozrel a vôbec nad ňou nepremýšľal.

Život v hostinci sa mu však páčil. Páčili sa mu najmä rozhovory, ktoré počúval, či sa týkali skorumpovanej Riečnej správy, bezmocného idiotstva vlády alebo filozofických otázok ako napríklad, či hviezdy sú alebo nie sú rovnako staré ako Zem.

Niekedy Malcolma tak zaujali rozhovory o takýchto témach, že položil plnú náruč prázdnych pohárov na stôl a zapojil sa do diskusie, ale vždy najprv pozorne počúval. Poznali ho mnohí magistri aj ostatní hostia a dostával veľkodušné prepitné, ale nikdy nebolo jeho cieľom zbohatnúť; bral prepitné ako veľkodušnosť prozreteľnosti a považoval sa za šťastného, čo mu v ďalšom živote neuškodilo. Keby patril k chlapcom, ktorí dostávajú prezývku, určite by ho volali Profesor, ale on k takým nepatril. Bol rád, keď si ho všímali, ale nie priveľmi, a ani to mu nebolo na škodu.

Ďalších zákazníkov mal Malcolm na druhej strane mosta oproti krčme, v sivých kamenných budovách obklopených zelenými lúkami, peknými sadmi a zeleninovými záhradami v priorstve svätej Rosamundy. Mníšky boli v podstate sebestačné, pestovali si zeleninu a ovocie, chovali včely, šili krásne ornáty, ktoré predávali za tvrdo zjednané ceny, ale z času na čas sa vyskytli úlohy, ktoré mohol šikovný chlapec vybaviť, alebo bolo treba opraviť rebrík pod dozorom pána Taphousa, starého stolára, či priniesť ryby z medlejských rybníkov kúsok ďalej pri rieke. *La Belle Sauvage* často používal v službách dobrým mníškam; neraz viezol sestru Benedictu dole prúdom k stanici zepelínov kráľovskej pošty so vzácnym balíkom obsahujúcim štóly alebo kňazské rúcha či ornáty pre biskupa z Londýna, ktorý zrejme svoje oblečenie veľmi zodieral, lebo ho vynosil nezvyčajne rýchlo. Malcolm sa počas týchto ciest dozvedel veľa.

„Jak to, že vaše balíky sú také úhľadné, sestra Benedicta?“ spýtal sa jedného dňa.

„Ako to,“ opravila ho sestra Benedicta.

„Ako to, že sú také? Ako ich viete tak úhľadno zabaliť?“

„Úhľadne, Malcolm.“

Neprekážalo mu to; bola to taká ich hra.

„Myslel som, že úhľadno je správne,“ povedal.

„Závisí to od toho, či tú úhľadnosť myslíš ako spôsob zabalenia balíčka, vtedy sa povie *úhľadne*, a ak chceš povedať, ako ten balík vyzerá, povieš, že je *úhľadný*.“

„Vlastne je to jedno,“ odvetil Malcolm. „Len som chcel vedieť, ako ich robíte.“

„Nabudúce, keď budem baliť nejaký balíček, sľubujem, že ti to ukážem,“ sľúbila mu sestra Benedicta a naozaj to urobila.

Malcolm obdivoval mníšky zato, že všetko robili úhľadne, za spôsob, akým zasadili ovocné stromy do špalierov popri slnečnom múre sadu, i zato, ako pekne sa ich nežné hlasy zladili na bohoslužbách, za láskavú pomoc mnohým ľuďom. Rád sa s nimi rozprával o náboženských záležitostiach.

„V Biblii,“ povedal jedného dňa, keď pomáhal starej sestre Fenelle v priestranej kuchyni, „sa hovorí, že Boh stvoril svet za šesť dní?“

„Presne tak,“ potvrdila sestra Fenella, ktorá práve vaľkala cesto.

„No dobre, ale ako je potom možné, že existujú skameneliny a iné veci, ktoré sú niekoľko miliónov rokov staré?“

„Ach, no vieš, dni boli vtedy oveľa dlhšie,“ povedala dobrá sestra. „Už si nakrájal rebarboru? Pozri, budem hotová skôr ako ty.“

„Prečo používame na rebarboru tento nôž a nie tie staré? Tie staré sú ostrejšie.“

„Kvôli kyseliny šťavelovej,“ vysvetľovala sestra Fenella a na-

tlačila cesto do formy na pečenie. „Nehrdzavejúca oceľ je na rebarboru lepšia. A teraz mi podaj cukor.“

„Kyselina šťavelová,“ zopakoval Malcolm, lebo sa mu ten názov veľmi páčil. „A čo je ornát, sestra?“

„To je druh odevu. Kňazi ho nosia na plátenných košeliach.“

„Prečo vy nešíjete tak ako ostatné sestry?“

Démon sestry Fenelly – veвериčka, ktorá sedela na operadle neďalekej stoličky – potichu vyprskol. „Ts-ts.“

„Všetky robíme to, čo nám ide najlepšie,“ povedala mníška. „Ja som nikdy nevedela dobre vyšívať – pozri na moje veľké tučné prsty! No ostatné sestry si myslia, že viem dobre piecť.“

„Mám rád, čo napečiete,“ povedal Malcolm.

„Ďakujem, môj zlatý.“

„Chutí to takmer rovnako dobre ako od mojej mamy. No mama máva hrubšie cesto. Vy ho asi silnejšie vaľkáte.“

„Asi áno.“

V kuchyni kláštora nič nevyšlo nazmar. Malé kúsky cesta, ktoré sestry Fenelle zostali z okrajov rebarborových koláčov, vytvarovala do neforemných krížikov alebo palmových konárikov, či do tvaru rýb, rozvaľkala ich s ríbezľami, pocukrovala a piekla zvlášť. Každý kúsok mal nejaký náboženský význam, ale sestra Fenella („Moje veľké tučné prsty!“) ich nevedela urobiť tak, aby sa líšili jeden od druhého. Malcolmovi sa to darilo lepšie, ale najprv si musel dôkladne umyť ruky.

„Kto je tieto, sestra?“ spýtal sa.

„Ach, tie sa zjedia všetky. Niekedy si ich návštevníci dávajú k čaju.“

Kláštor sa nachádzal blízko mosta cez rieku a bol obľúbený medzi cestovateľmi všetkého druhu. Návštevníci u mníšok často aj prenocovali. Takisto, pravdaže, aj v Pstruhovi. Zvyčajne v hostinci prenocovali dvaja, traja hostia a Malcolm im musel podávať raňajky, no väčšinou to boli rybári alebo handliari, ako

ich nazýval jeho otec, obchodní cestujúci, ktorí predávali niko-
tiánky alebo železiarsky tovar či poľnohospodárske stroje. Hos-
tia v kláštore boli ľudia z vyšších vrstiev. Veľkí páni alebo dámy,
niekedy biskupi či nižšie duchovenstvo, panstvo, ktoré nemalo
spojenie so žiadnym z kolégií v meste a nemohli hľadať pohos-
tinnosť tam. Raz tam bola aj princezná, zdržala sa šesť týždňov,
no Malcolm ju videl iba dva razy. Poslali ju tam za trest. Jej dé-
mon bol lasica, ktorá na každého vrčala.

Malcolm pomáhal aj s týmito hosťami: staral sa o ich kone,
čistil im čižmy, vybavoval odkazy a občas dostával prepitné.
Všetky peniaze si odkladal do plechového mroža vo svojej izbe.
Keď mu stlačil chvost, otvoril papuľu a medzi kly mu vložil min-
cu. Jeden kel mal zlomený a znovu prilepený. Malcolm nevedel,
koľko má peňazí, ale mrož bol ťažký. Uvažoval, že si raz kúpi
zbraň, keď bude mať dosť peňazí, ale pochyboval, že by mu to
otec dovolil, a tak si bude musieť počkať. Medzitým si zvykol
na spôsoby cestovateľov, bežných i výnimočných.

Pomyslel si, že pravdepodobne neexistuje nijaké iné miesto,
kde by sa človek mohol toľko naučiť o svete, ako na tejto malej
zákrute rieky, kde na jednej strane stál hostinec a na druhej
priorstvo.

Predpokladal, že keď bude dospelý, bude pomáhať svojmu
otcovi v bare a potom, keď budú jeho rodičia príliš starí, aby
toľko pracovali, ho prevezme. S tým bol celkom spokojný. Bolo
by oveľa lepšie viesť Pstruha než iné hostince, pretože tadiaľto
prechádzal veľký svet, často tam prichádzali aj magistri a iní
vážení ľudia a mohol sa s nimi rozprávať. Lenže najradšej by
robil niečo iné. Rád by sa aj on stal magistrom, možno astronó-
mom alebo experimentálnym teológom, robil by veľké objavy
o najhlbšom charaktere vecí. Byť učňom filozofa by bolo skvelé.
Bolo to však málo pravdepodobné. Ulvercotská základná škola
pripravovala svojich žiakov na remeslá alebo v najlepšom prí-

pade na miesta úradníkov a v štrnástich rokoch ich vypúšťala do sveta. Pokiaľ Malcolm vedel, bystrí chlapci s kanoe sa nemohli uchádzať o nijaké štipendia.

Jedného dňa uprostred zimy prišli do Pstruha návštevníci, ktorí sa líšili od zvyčajných hostí. Traja muži prišli v antarickom aute a ihneď sa utiahli do Terasovej izby, ktorá bola najmenšia zo všetkých jedální v hostinci, s výhľadom na terasu a rieku a na kláštor na druhom brehu. Nachádzala sa na konci chodby a veľmi sa nepoužívala ani v zime, ani v lete. Mala malé okná a žiadne dvere na terasu, napriek svojmu menu.

Malcolm si dokončil nezázivnú domácu úlohu (z geometrie), zhltol rozbif s pirohmi a potom pečené jablko s vaječným krémom, keď ho otec zavolať do baru.

„Choď sa pozrieť, čo tí džentlmeni v Terasovej izbe chcú,“ povedal. „Zdá sa, že to tu nepoznajú a nevedia si kupovať nápoje v bare. Predpokladám, že chcú, aby sme ich obslúžili.“

Malcolma to potešilo, šiel do malej miestnosti a našiel všetkých troch džentlmenov (hneď napohľad bolo vidieť, že sú to významní ľudia) stáť pri okne a pozeráť von.

„Môžem vám pomôcť, páni?“ spýtal sa.

Naraz sa otočili. Dvaja z nich si objednali klaret a tretí chcel rum. Keď im Malcolm priniesol nápoje, spýtali sa, či by mohli dostať aj večeru, a ak áno, čo má hostinec v ponuke.

„Rozbif, pane, a je veľmi dobrý. Viem to, lebo som si práve jeden dal.“

„Och, *le patron mange ici?*“ povedal najstarší a pritiahli si stoličky k malému stolu. Jeho démon, pekný čierno-biely lemur, mu pokojne sedel na pleci.

„Bývam tu, pane, majiteľ je môj otec,“ povedal Malcolm. „A mama varí.“

„Ako sa voláš?“ spýtal sa najvyšší a najchudší z návštevní-

kov, učene vyzerajúci muž s hustými sivými vlasmi, ktorého démon bol pinka.

„Malcolm Polstead, pane.“

„Čo je to tam za riekou, Malcolm?“ spýtal sa tretí muž s veľkými tmavými očami a fúzami. Jeho démon – Malcolm to zvie-
ra nepoznal – ležal schúlený na dlážke pri jeho nohách.

Medzitým už bola, pravdaže, tma a na druhom brehu rieky videli slabo osvetlené farebné okná oratória a svetlo, ktoré vždy svietilo nad domčekom vrátnice.

„To je priorstvo, pane. Sú tam sestry rádu svätej Rosamundy.
„Kto bola svätá Rosamunda?“

„Nikdy som sa ich na svätú Rosamundu nespýtal. Na tom farebnom skle je však jej obraz, ako stojí vo veľkej ruži. Asi ju pomenovali po nej. Budem sa musieť spýtať sestry Benedicty.“

„Ach, tak ty ich dobre poznáš?“

„Rozprávam sa s nimi skoro každý deň. Pomáham v prior-
stve pri všetkých prácach, všeličo vybavujem a tak.“

„Mávajú tie mníšky niekedy návštevy?“ spýtal sa najstarší muž.

„Áno, pane, dosť často. Kadejakých ľudí. Pane, nechcem vy-
rušovať, ale je tu veľmi chladno. Nemám vám zakúriť? Ibaže by
ste chceli ísť dolu do výčapu. Je tam príjemne teplo.“

„Nie, zostaneme tu, ďakujeme, Malcolm, ale zakúriť tu môžeš.“

Malcolm škrtol zápalkou a oheň sa hneď chytil. Jeho otec ve-
del dobre pripraviť ohnisko; Malcolm ho často pri tom sledoval.
Mali dosť dreva, vydrží im, aj keby tu chceli prenocovať.

„Je tu dnes večer veľa ľudí?“ spýtal sa tmavooký muž.

„Myslím, že asi tucet. Tak normálne.“

„Dobre,“ povedal najstarší. „Tak nám prines ten rozbif.“

„Nedáte si na začiatok polievku, pane? Dnes je paštrnáková,
korenená.“

„Áno, prečo nie? Polievka pre všetkých a potom tvoj slávny
rozbif. A ešte jednu fľašku tohto klaretu.“

Malcolm nepovažoval rozbif za slávny, vedel, že to povedali iba tak. Odišiel po príbor a oznámil objednávku mame v kuchyni.

Asta v podobe stehlíka mu zašepkala: „Už vedeli o mníškach.“

„Tak prečo sa pýtali?“ šeptom jej odpovedal Malcolm.

„Skúšajú nás, či im povieme pravdu.“

„Ktovie, čo chcú.“

„Nevyzerajú ako magistri.“

„Trochu áno.“

„Vyzerajú ako politici,“ naliehala Asta.

„Ako vieš, ako vyzerajú politici?“

„Mám len taký pocit.“

Malcolm sa s ňou nehádal; musel sa postarať o ďalších zákazníkov, takže mal veľa práce, a okrem toho veril Astiným pocitom. On sám zriedka pri ľuďoch niečo vycítil – ak boli k nemu milí, páčili sa mu – ale intuície jeho démona sa ukázali veľa ráz ako spoľahlivé. Pravdaže, on a Asta boli jedna bytosť, takže intuície boli aj tak jeho, rovnako ako jeho pocity boli jej.

Hosťom odniesol jedlo Malcolmov otec a otvoril im víno. Malcolm ešte nedokázal odniesť tri horúce taniere s jedlom naraz. Keď sa pán Polstead vrátil do výčapu, prstom si privolał Malcolm a ticho mu povedal:

„Čo ti hovorili tí džentlmeni?“ spýtal sa.

„Spytovali sa na priorstvo.“

„Chcú sa s tebou znovu rozprávať. Povedali, že si bystrý chlapec. Tak sa správaj slušne. Vieš, kto to je?“

Malcolm s vyvalenými očami pokrútil hlavou.

„Ten starý je lord Nugent. Kedysi bol lordom kancelárom Anglicka.“

„Ako to vieš?“

„Spoznal som ho podľa obrázku v novinách. Tak choď. Odpovedz im na všetky otázky.“

Malcolm šiel po chodbe a Asta mu šepkala: „Vidíš? Tak kto mal teda pravdu? Sám lord kancelár Anglicka!“

Traja muži jedli rozbiť (Malcolmová mama dala každému plátok navyše) a potichu sa rozprávali, no len čo Malcolm vošiel, stíchli.

„Prišiel som sa pozrieť, či nechcete ďalšie svetlo, páni,“ povedal. „Môžem vám priniesť kerosínovú lampu na stôl, ak si želáte.“

„O chvíľku, Malcolm, to by bol veľmi dobrý nápad,“ súhlasil bývalý lord kancelár. „Ale povedz mi, koľko máš rokov?“

„Jedenásť, pane.“

Možno mal povedať milord, ale bývalý lord kancelár Anglicka bol očividne spokojný aj s oslovením pane. Možno cestoval inkognito a v tom prípade by nebol rád, keby ho oslovil pravým titulom.

„Kam chodíš do školy?“

„Do Ulvercotskej základnej, pane, oproti Port Meadow.“

„Čo budeš robiť, keď vyrastieš, čo myslíš?“

„Asi budem hostinský ako môj otec, pane.“

„Myslím, že je to zaujímavé povolanie.“

„Aj ja si to myslím, pane.“

„Prechádzajú tadeo rôzni ľudia.“

„Presne tak, pane. Chodievajú sem magistri z univerzity i ľudia od rieky. Odvšadiaľ.“

„Takže tu vidíš veľa, však?“

„Áno, pane.“

„Na rieke je rušná premávka.“

„Väčšinou sa zaujímavé veci dejú na kanáli, pane. Premávajú tam cigojínske člny, a keď je v júli konský trh, kanál je plný člnov a cestujúcich.“

„Konský trh... cigojíni, hm?“

„Prichádzajú odvšadiaľ kupovať a predávať kone.“

Muž, čo vyzeral ako magister, sa spýtal: „A čo mníšky v priorstve? Čím si zarábajú na živobytie? Vyrábajú voňavky alebo niečo také?“

„Pestujú veľa zeleniny,“ odvetil Malcolm. „Moja mama vždy kupuje zeleninu a ovocie od nich. Aj med. Och, aj šijú a vyšívajú oblečenie pre duchovných. Ornáty a tak. Myslím, že za ne dostávajú dosť veľa peňazí. Potrebujú trocha peňazí, lebo si kupujú ryby z Medley Port, dolu na rieke.“

„A keď bývajú v kláštore návštevy,“ pokračoval bývalý lord kancelár, „akí sú to ľudia, Malcolm?“

„No... dámy, niekedy... mladé dámy... niekedy starý kňaz, možno biskup. Myslím, že si tam prichádzajú odpočinúť.“

„Odpočinúť?“

„To mi povedala sestra Benedicta. Vraj za starých čias, keď neboli takéto hostince, hotely a špeciálne nemocnice, ľudia bývali v kláštoroch a priorstvách a tak podobne, ale teraz sú to väčšinou duchovní, možno mníšky z iných miest, a aj konvales... konva...“

„Rekonvalescenti,“ pomohol mu lord Nugent.

„Áno, pane, takí. Čo sa uzdravujú.“

Posledný dojedol rozbíj tmavooký muž. Odložil nožík a vidličku k sebe. „Je tam teraz niekto?“ spýtal sa.

„Myslím, že nie, pane. Ibaže by sa zdržiaval stále vnútri. Návštevníci sa zvyčajne prechádzajú v záhrade, ale počasie nebolo veľmi dobré... Dáte si teraz zákusok, páni?“

„A čo ponúkaš?“

„Pečené jablko s vaječným krémom. Jablká sú z priorstva.“

„Nuž, nemôžeme si dať ujsť príležitosť ochutnať ich,“ povedal muž, čo vyzeral ako magister. „Áno, prines nám pečené jablká s vaječným krémom.“

Malcolm začal zbierať taniere a príbory.

„Žiješ tu celý svoj život, Malcolm?“ spýtal sa lord Nugent.